

ГУМАНІЗАЦІЯ І ПСИХОЛОГІЗАЦІЯ ЯК ПРИНЦИПИ ОСВІТНЬОГО МЕНЕДЖМЕНТУ У БАГАТОПРОФІЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Мосякова І. Ю. Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького mosyakova@ukr.net

Для багатопрофільних закладів позашкільної освіти необхідним є створення нової системи виховних ідеалів, аксіологічних орієнтирів, що виступає одним із складних завдань сьогодення. Без обґрунтування та наукового пошуку ключових принципів, що виступають важливими для освітнього менеджменту, неможливо розробити відповідні стратегії управління, що вплинуть у подальшому на освітню реформу та зрушать процеси подолання кризи гуманності, людяності, що ослаблює суспільство. Отже, за таких умов визначення принципів гуманізації і психологізації освітнього менеджменту у реаліях роботи багатопрофільних закладів позашкільної освіти має вагомe значення. І справа полягає у тому, що ці принципи, вкарбовані у освітні процеси, будуть у подальшому внеском до забезпечення існування цінності особистості, її вільного розвитку у всіх галузях і сферах життя.

Мета – зреалізувати існуючу потребу у обґрунтуванні принципів освітнього менеджменту – гуманізації і психологізації – в управлінні багатопрофільним закладом позашкільної освіти.

Під час обґрунтування принципів освітнього менеджменту у багатопрофільних закладах позашкільної освіти – гуманізації і психологізації – було використано загальнонаукові методи: системний та міждисциплінарний підходи, аналіз новітніх здобутків психолого-педагогічної науки.

Ключові принципи освітнього менеджменту – це незмінні орієнтири в управлінні. Вважається, що перелік принципів не потрібно обґрунтовувати, адже вони мають бути складовими ціннісної парадигми освіти, яка на сьогодні визначає головним розвиток особистості на всіх вікових етапах її становлення. Ключові принципи – гуманізація і психологізація – обумовлені не сучасними вимогами до освітнього процесу у багатопрофільних закладах позашкільної освіти, а впевненістю сучасних керівників в тому, що їх слід плекати для того, щоб педагоги, які працюють із молоддю, мали передавати ці принципи під час занять. Зазначимо, що принципи гуманізації і психологізації освітнього менеджменту на сьогодні поширюються на всі заклади освіти в Україні, адже повага до особистості, її внутрішніх устремлінь є визначальною у освітньому процесі. Ми впроваджуємо ці принципи у процес управління творчими особистостями педагогів, і відстоюємо їх, і навколо цих принципів зводимо управлінські стратегії та методи роботи.

Здебільшого у закладах позашкільної освіти ці принципи є фундаментальними і майже залишаються без змін з моменту проголошення незалежності нашої країни. Так, на сьогодні гуманізм має відображатися у

прагненні до досягнення цілей особистісного розвитку, що становить їх у центрі уваги психологопедагогічної думки.

Іноді дискусії на тему гуманістичного управління можуть сприйматися як утопічні ідеї, які не мають відношення до процесів менеджменту, зокрема, у такій галузі, як освіта. Але якщо ми хочемо дійсно реалізувати якісні зміни в позашкільній освіті, ми маємо зводити освітній менеджмент таким чином, щоб здійснювати його і надалі, враховуючи гуманістичні ідеали, що спрямовані на створення вільного, демократичного суспільства в цілому і вільного процесу зростання педагогів – як професійного, так і особистісного. Це підсилює актуальність нашого дослідження, що стосується обґрунтування принципів гуманізації та психологізації освітнього менеджменту, що тісно пов'язані із закономірностями розвитку особистості.

Підкреслимо, що питанням організації позашкільної освіти присвячено багато різних джерел, насамперед, це роботи таких авторів, як О. В. Биковська, С. В. Бут, О. П. Дмитренко, І. І. Загарницька, Г. Г. Ковганіч, О. Є. Кузик, Л. В. Листопадова, О. В. Литовченко, С. О. Лихота, О. В. Лісовий [1], Т. І. Сущенко [2], Г. П. Пустовіт, Л. В. Тихенко [3], Є. І. Чернишова [4] та ін. Критичний погляд на сучасну практику освітнього менеджменту, існуючий системний і міждисциплінарний підхід до управління у позашкільній освіті надає можливість вказати на те, що і досі у позиціях керівників закладів освіти спостерігається недостатня чіткість та недостатня сформованість концептуальності у процесі управління. Така ситуація поводить заводити освітній менеджмент до глухого кута, де панівними виявляються різні дискусії, що призводять до сліпого копіювання зразків моделей управління зарубіжними організаціями, що не є природними для автономного духу лідера, який притаманний найкращим представникам українського народу.

Виходячи з цього, на сьогодні слід проводити дискусії стосовно того, яким має бути природний освітній менеджмент у багатопрофільних закладах позашкільної освіти, що ґрунтується на існуючих проблемах розвитку педагогічних колективів в Україні і має виробити теоретичну базу для існування і процвітання позашкільля. При цьому слід звернути увагу на психологопедагогічні знання, згідно із якими зводиться процес виховання і врахувати те, що на сьогодні потрібні такі технології освітнього менеджменту, що враховували би існуючі загрози нашої держави – і внутрішні, і зовнішні.

Вкажімо на те, що на сучасному етапі розвитку освітнього менеджменту в Україні відбувається поєднання елементів керівництва на базі гетерономної та автономної позицій, що не є гармонійним, призводить до хаосу при прийнятті управлінських рішень, вимушеної «гнучкості» при доволі жорсткій фінансовоекономічній ситуації. Такий стан у практиці управління багатопрофільними закладами позашкільної освіти має негативний вплив на життя педагогічного колективу, викликає психологічну напруженість у закладах, загострює конфліктні ситуації, що потребує миттєвого реагування із боку керівника. У цьому плані слід зауважити, що саме керівник має бути для

колективу тим життєдайним джерелом людяності, мудрості, виваженості, і це на сьогодні потребує значних зусиль та викликає певні протиріччя у розвитку особистості самого керівника.

Можна порівнювати ідеальний тип керівника, в основі діяльності якого – гуманність, врахування психологічних характеристик кожного члена педагогічного колективу (належне) та реальними характеристиками керівництва закладами позашкільної освіти (дійсне). Підкреслимо, що в дійсному існують недоліки, але процес гуманізації і психологізації освітнього менеджменту у багатoproфільних закладах позашкільної освіти все ж таки відбувається, хоч і доволі повільними темпами.

Ідеали керівника-гуманіста не можуть зреалізуватися, якщо його підлеглі, якими він керує, не мають чітко визначеної цілі – зміна освітнього середовища у напрямку розвитку і зростання особистості. Представники колективу, що сповідують цінності прогресу, зростання, незалежності, стабільності, діють цілеспрямовано, організовано і самі мають бути певним зразком для наслідування.

Отже, позиція «керівник-колектив» і «колектив-керівник» взаємообумовлена у розумінні гуманізму, а отже, самий колектив не має зволікати на автократичну позицію керівника, якщо поіншому цей колектив не може згуртуватися і досягнути великої мети – розвитку особистості для побудови громадянського суспільства. Але і у керівника не має бути права не враховувати принципи гуманізації та психологізації в управлінні колективом, адже покладання на автократичні способи врегулювання проблем завершується погіршенням емоційного комфорту, послабленням здоров'я, підвищенням кількості конфліктів і стресів тощо.

Головним у впровадженні принципів гуманізації і психологізації в освітньому менеджменті багатoproфільних закладів позашкільної освіти є досягнення інноваційних рішень, нових звершень для роботи із педагогічним колективом, культивування радості від спілкування із вихованцями, що сприятиме розвитку креативності, творчості, інтелекту, і, загалом, успішності. Отже, в цьому плані потребують осмислення ключові проблеми в освітньому менеджменті: як керівник закладу багатoproфільного закладу позашкільної освіти реалізує принципи гуманізації і психологізації, долає протиріччя і конфлікти у розвитку педагогічного колективу, забезпечує мотивацію для особистісного зростання і консолідацію у закладі представників різних профілів? Чи враховується наприклад, під час роботи із представниками туристсько-краєзнавчого напряму позиція про те, що ціннісні орієнтації у туристичній комунікації мають бути спрямовані на гуманізацію відносин між різними народами, етносами і культурами? Чи проголошується у роботі із педагогами, які опікуються розвитком цього напряму те, яким ж насправді має бути людське спілкування під час «зіткнення» різних культур? Чи проводяться бесіди або спілкування із тем, де доводиться важлива ознака туризму – сприяння таким

демократичним цінностям, як свобода особистості, повага до іншого, відкритість і солідарність?

Ми вважаємо, що ці та інші позиції, які обговорюються під час нарад, виступів, мають бути максимально наближені до напряму, який уособлюють представники багатoproфільних закладів позашкільної освіти, і це потребує певної кропіткої роботи керівника із педагогами всіх профілів у закладі, що має виступати прикладом прогресивного мислення. Поряд з цим слід уточнити, якими поняттями оперує керівник закладу для того, щоб забезпечити взаємозв'язок гуманізації і психологізації, реалізацію права особистості на вільний розвиток тощо.

Реалізація принципів гуманізації і психологізації вимагає від керівників закладів освіти постійної роботи над ініціюванням руху творчих досягнень у педагогічному колективі, поліпшення якості освітніх послуг. Особливого значення у цьому плані набуває вплив педагогів на вихованців, на їхній світогляд. Учніська молодь, слухачі додаткових курсів мають говорити про те, як заняття у такому закладі змінили якість їх життя, розповісти про індивідуальний підхід наукових педагогів, ділитися із іншими про зацікавленість їх власним розвитком із боку педагогів.

Саме тому слід зосередитися на тому, яким є результат взаємодії педагогів закладу позашкільної освіти із учнівською молоддю, якими є відгуки про їх творчу діяльність та яким є образ бажаного майбутнього у вихованців – незалежним, вільним або скрутним і невдалим?

Аналіз питань, пов'язаних із запровадженням принципів гуманізації і психологізації в освітній менеджмент багатoproфільних закладів освіти передбачає вивчення стану роботи педагогічного колективу, визначення успішності /неуспішності взаємодії у ланці «керівник – колектив», що потребує спостереження за емоційним станом працівників, їх психологічним комфортом, творчою діяльністю. У спостереженнях можна виявити, які цінності для колективу є дійсними, а які – фальшивими, і, якщо у закладі панує псевдогуманізм, йде сильна конкурентна боротьба між педагогами, то це яскраво видно на стані вихованців, їх творчих досягненнях і їх баченні себе у майбутньому. І коли педагогам легко відповісти на ці запитання, є сенс говорити про гуманізацію та психологізацію освітнього менеджменту, що породжують готовність діяти творчо і натхненно.

Література:

1. Биковська О. В. Позашкільна освіта в Україні : навч. посіб. / О. В. Биковська, С. В. Бут, О. П. Дмитренко, І. І. Загарницька, Г. Г. Ковганіч, О. Є. Кузик, Л. В. Листопадова, О. В. Литовченко, С. О. Лихота, О. В. Лісовий; Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова, Ін-т педагогіки АПН України. Київ, 2006. 223 с.

2. Сущенко Т. І. Позашкільна педагогіка і становлення особистості. Позашкільна освіта та виховання. 2007. № 1. С. 14-18.

3. Пустовіт Г. П. Позашкільна освіта і виховання: дидактичні основи методів навчально-виховної роботи : монографія. Кн. 2 / Г. П. Пустовіт, Л. В. Тихенко. Суми : Унів. кн., 2008. 272 с.

4. Чернишова Є. Підвищення кваліфікації педагогівпозашкільників як нагальна потреба подальшого розвитку позашкільної освіти України. Рідна школа. 2008. № 12. С. 60-62.